

شناسایی آبهای گرم استان اردبیل و جایگاه آن در توسعه صنعت توریسم

نویسنده: بهروز سبحانی (عضو هیأت علمی دانشگاه محقق اردبیلی)

پیشگفتار

براساس داده‌های تحقیقات و پژوهشهای جدید، در قرن بیست و یکم صنعت گردشگری در برخی از کشورها به بزرگترین منبع درآمد ارزی تبدیل شده است. سرزمین پهناور ایران بدلیل داشتن آب و هوای متنوع، مناظر زیبا و استثنایی، آبهای گرم معدنی فراوان و مشهور، همچنین با فرهنگ و تمدن باستانی و اسلامی که ریشه در تاریخ کهنسال این مرزوبوم دارد، یکی از ده کشور نخست جهان بلحاظ جایگاه تاریخی و جاذبه گردشگری قرار دارد.

استان اردبیل بدلیل داشتن آبهای گرم معدنی فراوان در دامنه کوه سبلان، آثار تاریخی، اماکن مذهبی، آب و هوای متنوع، مناظر طبیعی دیدنی و همجواری با استان گیلان، یکی از مراکز مهم گردشگری ایران محسوب می‌شود که هر ساله هزاران نفر، بخصوص در ماههای گرم سال از نقاط دیدنی استان بخصوص از آبهای گرم شهر توریستی سرعین، سردابه، قوتورسوئی، بوشلی، خلخال سوئی و مناظر اطراف آنها دیدن می‌کنند که بیشترین تأثیر آن جنبه اشتغال زایی و رونق اقتصادی در منطقه است.

براساس آمار سال ۱۳۷۵، جمعیت شهرستان اردبیل ۳۴۰۳۸۶ نفر، حدود ۲۹ درصد جمعیت استان و جمعیت شهر سرعین ۳۵۸۳ نفر، حدود ۳ درصد جمعیت استان را تشکیل می‌دهند و طبق آمار سال ۱۳۷۸ سازمان ایرانگردی و جهانگردی شهرستان اردبیل، ۱۰ درصد و شهر توریستی سرعین ۷۷ درصد از هتلها و مسافرخانه‌های استان را بخود اختصاص داده‌اند و طبق آمار فوق‌الذکر ۷۱ درصد از گردشگران برون استانی از شهرستان اردبیل و سرعین بازدید کرده‌اند و نظر به اینکه آبهای گرم سرعین در نزدیکی شهرستان اردبیل واقع شده است کلیه گردشگران برون استانی در آغاز یا پایان سفر خود از شهر توریستی سرعین بازدید می‌کنند.

(جدول (۱) و (۲))

جدول (۱):

تعداد هتلها و مسافرخانه‌های استان اردبیل در سال ۱۳۷۸

شهر	هتل	مسافرخانه
کل استان	۹	۱۷۲
اردبیل	۴	۱۶
سرعین	۳	۱۳۶
مشکین شهر	-	۲
خلخال	۲	۹
سایر شهرهای استان	-	۹

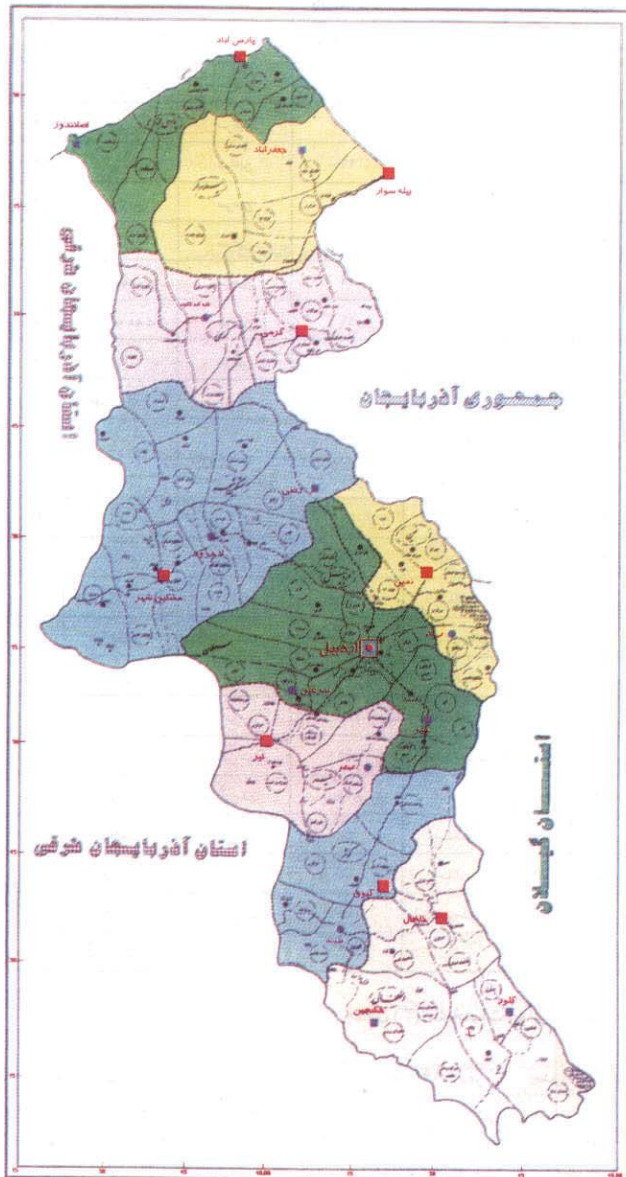
مأخذ: سازمان ایرانگردی و جهانگردی استان اردبیل

جدول (۲):

تعداد گردشگران استان اردبیل در سال ۱۳۷۸

نام شهر	درون استانی	بیرون استانی	جمع
اردبیل	۳۵۱۵۲	۵۱۶۱۶	۸۶۷۶۸
بيله سوار	۱۴۱۲	۱۶۳	۱۵۷۵
پارس آباد	۱۰۸۸۶	۳۸۶۶	۱۴۷۵۲
خلخال	۶۹۵۳	۷۹۴۵	۱۴۸۹۸
گرمی	۵۲۲۳	۱۴۷۶	۶۶۹۸
مشکین شهر	۱۰۰۴۳	۵۶۹۲	۱۵۷۳۵
سایر شهرهای استان	۸۶۷	۲۱۱۲	۳۰۷۷
جمع	۷۰۵۳۵	۷۳۱۲۲	۱۴۳۶۵۷

مأخذ: سازمان ایرانگردی و جهانگردی استان اردبیل

نگاره (۱): موقعیت استان اردبیل

با پیشرفت ارتباطات و فن آوری در جهان امروزی مناطق گردشگری استان را باید از حالت رکود و سستی خود خارج کرده و بصورت یک محور مهم در برنامه ریزی آتی توسعه اقتصادی و فرهنگی استان مطرح گردد زیرا پرداختن به موضوع گردشگری بدون توجه به پیشرفت جوامع امروزی و نقش اقتصادی آن کار غیرعقلایی خواهد بود.

بیشترین تأثیر اقتصادی گردشگری در بالا رفتن قدرت خرید مردم محلی است که مورد بازدید گردشگران قرار می گیرد. زیرا گردشگران بیشتر از مبالغی که در محل اقامت خود خرج می کنند در محل جدید مصرف می نمایند.

نتایج حاصله از این تحقیق نشان می دهد که استان اردبیل از قابلیت های مهم گردشگری برخوردار است ولی بععلت دشواری های زیربنایی از قبیل مسائل ارتباطی، تجهیزات و تأسیسات، مشکلات سرمایه گذاری و اعتبارات لازم و عدم تبلیغات و آموزش کافی همانند سایر نقاط کشور با مشکلات و تنگناهایی مواجه است که این امر نیاز به حمایت مالی دولت از کسانی که علاقه مند به سرمایه گذاری در این مناطق هستند می باشد.

هدف از این مطالعه اولاً شناسایی آبهای گرم استان، ثانیاً بررسی امکانات، تجهیزات و تأسیسات توریستی و ثالثاً پیشنهادات لازم برای توسعه صنعت گردشگری در برنامه آتی استان است.

۱ - مشخصات و ویژگیهای آبهای گرم استان اردبیل

استان اردبیل بین ۳۷ درجه و ۴۵ دقیقه الی ۳۹ درجه و ۴۲ دقیقه عرض شمالی و ۴۷ درجه و ۳ دقیقه الی ۴۸ درجه و ۵۵ دقیقه طول شرقی واقع شده و حدود ۱۷/۹۵۳ کیلومترمربع وسعت دارد. این استان از شمال به جمهوری آذربایجان از جنوب به استان زنجان و آذربایجان شرقی از شرق به استان گیلان و جمهوری آذربایجان و از غرب به استان آذربایجان شرقی محدود است. مرکز آن شهرستان اردبیل است. (نگاره (۱))

ردیف	نام آبگرم	محل	فاصله از مرکز استان km	دسترسی	ارتفاع از سطح دریا درجه حرارت	خواص درمانی	ترکیبات شیمیایی
۱	گاو میش کولی	سرعین	۲۹	آسفالت	۱۶۸۰	استحمام - آرام بخش - رماتیسم و دردهای عصبی	کلریکرنات کلسیک
۲	ساری سو	سرعین	۲۹	آسفالت	۱۶۸۰	استحمام - آرام بخش - رماتیسم و دردهای عصبی	کلریکرنات کلسیک
۳	قره سو	سرعین	۲۹	آسفالت	۱۶۸۰	استحمام - آرام بخش - رماتیسم و دردهای عصبی	کلریکرنات کلسیک
۴	بهمن لوسو	سرعین	۲۹	آسفالت	۱۶۸۰	استحمام - آرام بخش - رماتیسم و دردهای عصبی	کلریکرنات کلسیک
۵	یل سویی	سرعین	۲۹	آسفالت	۱۶۸۰	استحمام - آرام بخش - رماتیسم و دردهای عصبی	کلریکرنات کلسیک
۶	آب چشم	سرعین	۲۹	آسفالت	۱۶۸۰	استحمام - آرام بخش دردها	کلریکرنات کلسیک
۷	قهوه خانه همت ۱	سرعین	۲۹	آسفالت	۱۶۸۰	دردهای مفصلی	کلریکرنات کلسیک
۸	ژنرال	سرعین	۲۹	آسفالت	۱۶۸۰	استحمام - آرام بخش	کلریکرنات کلسیک
۹	قهوه خانه ۲	سرعین	۲۹	آسفالت	۱۶۸۰	دردهای مفصلی	کلریکرنات کلسیک
۱۰	پش یا جیلار	سرعین	۲۹	آسفالت	۱۶۸۰	استحمام - آرام بخش	کلریکرنات کلسیک
۱۱	گل علی	سرعین - ییله درق	۳۲	آسفالت	۱۸۵۰	استحمام - آرام بخش	کلریکرنات کلسیک
۱۲	اسد	سرعین - ییله درق	۳۲	آسفالت	۱۸۵۰	گوارشی، معده، کبد	کلریکرنات کلسیک
۱۳	سردابه	سردابه	۲۴	آسفالت	۱۸۲۰	بیماریهای جلدی، کبدی، رماتیسم	سولفات کلسیک
۱۴	نیل سویی	سردابه	۲۴	آسفالت	۱۸۲۰	بیماریهای جلدی، کبدی، رماتیسم	سولفات کلسیک
۱۵	چاخماقلی	یدی بلوک	۲۶	آسفالت+خاکی	۱۸۲۰	بیماریهای جلدی، کبدی، رماتیسم	سولفات کلسیک
۱۶	پوشلی	نیر	۲۶	آسفالت	۱۷۰۰	دردهای عصبی، رماتیسم	کلریدیک و بیگرناته
۱۷	ایلانجیق	نیر	۲۶/۵	آسفالت	۱۷۰۰	دردهای عصبی، رماتیسم	کلریدیک و بیگرناته
۱۸	فونورسوی	مشگین شهر	۸۴	آسفالت+شوسه	۲۳۰۰	استحمام - آرام بخش جلدی	کلریدیک و بیگرناته
۱۹	مویل	مشگین شهر	۹۲/۵	آسفالت	۲۰۹۰	استحمام - آرام بخش	سولفات کلسیک
۲۰	ایلاندو	مشگین شهر	۹۰	آسفالت	۱۸۸۰	استحمام - آرام بخش - رماتیسم و دردهای مفصلی	سولفات کلسیک
۲۱	قینرجه	مشگین شهر	۹۴	آسفالت	۱۹۹۰	استحمام - آرام بخش - رماتیسم و دردهای مفصلی	سولفات کلسیک
۲۲	شایل	مشگین شهر	۸۵	آسفالت+شوسه	۲۲۰۰	استحمام - آرام بخش - رماتیسم و دردهای مفصلی	سولفات کلسیک
۲۳	خلخال سویی	خلخال		آسفالت	۱۵۱۰	بیماریهای عصبی، مفصلی و رماتیسم	سولفات کلسیک

جدول (۳): مشخصات آبهای گرم استان اردبیل

جدول (۳) نشان داده شده است.

۲- آبهای گرم شهر سرعین

شهر سرعین از شهرستان اردبیل ۲۹ کیلومتر فاصله دارد. جمعیت شهر ۳۵۸۳ نفر، ارتفاع آن از سطح دریا ۱۶۸۰ متر است. بیش از چهارده آب گرم و معدنی در این شهر وجود دارد که موقعیت آنها بشرح زیر می باشد.

جمعیت استان براساس سرشماری سال ۱۳۷۵ حدود ۱/۱۶۵/۴۶۴ نفر برآورد شده است که ۴۹/۵ درصد جمعیت شهری و ۵۰/۵ درصد جمعیت روستایی را تشکیل می دهد.

میزان بارندگی سالانه ۳۰۷ میلیمتر است. گرمترین ماهها تیر و مرداد و سردترین ماهها دی و بهمن است. مهمترین مرکز آب گرم استان به ترتیب در شهرستان اردبیل (سرعین)، مشگین شهر و نیر و خلخال است که در

۴۰ / دوره نهم، شماره سی و پنجم

۲-۱- آب گرم گاومیش گولی

چشمه گاومیش گولی پرآب ترین و بزرگترین آب گرم استان در شهر سرعین است. درجه حرارت آن ۴۷ درجه سانتیگراد و میزان آبدهی آن در حدود ۶۰ لیتر در ثانیه است. PH آن ۵/۸ می باشد که این ناحیه را رسوبهای آبرفتی دوران چهارم پوشانیده است و در بعضی نقاط آثار فعالیتهای گذشته آتشفشانی به چشم می خورد. از آب آن برای استحمام، آرام بخشی، درمان بیماریهای روماتیسم و دردهای عصبی استفاده می کنند.

۲-۲- آب گرم قره سو (آب گرم سیاه)

این آب گرم در شهر سرعین واقع شده است و برای استحمام از جهت آرام بخش بودن حائز اهمیت فراوان است. درجه حرارت آن ۳۷ درجه سانتیگراد است. PH آن ۶ و میزان آبدهی آن در حدود ۱/۵ لیتر در ثانیه می باشد. از نظر ترکیبات شیمیایی از کلر بی کربنات کلسیم تشکیل یافته است.

۲-۳- آب گرم ساری سو (آب گرم زرد)

این آب گرم که در نزدیکی آب گرم قره سو واقع شده است. از این آب گرم برای رفع خستگی و آرام بخشی استفاده می کنند. که البته درجه حرارت آن ۴۱ درجه سانتیگراد است. PH آن ۶/۲ و میزان آبدهی آن ۳ لیتر در ثانیه است.

۲-۴- آب گرم پهنلوسو

این آب گرم برای استحمام و رفع خستگی مورد استفاده قرار می گیرد و دارای ترکیبات شیمیایی کلر بی کربنات کلسیم با درجه حرارت ۳۷ سانتیگراد و آبدهی ۱/۵ لیتر در ثانیه است.

۲-۵- آب گرم ژنرال

این آب گرم از کف حوضی تقریباً بیضی شکل به قطر ۵/۲ متر خارج می شود. درجه حرارت آن ۴۳ سانتیگراد، PH آن ۶ و آبدهی آن ۱/۵ لیتر در ثانیه است. از آب این چشمه برای استحمام و آرام بخشی استفاده می شود.

۲-۶- گوزسویی (آب چشم)

این چشمه در حیاط قهوه خانه همت در شهر سرعین واقع شده است مقدار آب این چشمه خیلی کم و در حدود ۲ لیتر در دقیقه است و از دو نقطه کف حوضچه با مقدار قابل توجهی گاز کربنیک و هوا با فشار خارج می شود. درجه حرارت آن ۲۱ سانتی گراد، PH آن ۵/۲ است. که برای استحمام و آرام بخشی و درمان دردهای مفصلی استفاده می شود.

۲-۷- آب گرم قهوه خانه همت (قهوه سویی)

در این آب گرم علاوه بر آب چشم، چشمه گرم دیگری است که از دوحوض تشکیل شده است درجه حرارت آن ۳۹ درجه سانتیگراد، با آبدهی ۱ لیتر در ثانیه است. PH آن ۶ و برای درمان دردهای مفصلی استفاده می شود.

۲-۸- آب گرم قهوه خانه ممتاز (قهوه سویی)

این آب گرم در مجاورت قهوه خانه همت قرار گرفته است. درجه حرارت آن ۴۷ سانتیگراد و PH آن ۶/۸ مقدار آبدهی آن در حدود ۲ لیتر در

ثانیه است.

۲-۹- آب گرم بش باجیلار (پنج خواهران)

این آب گرم دارای ۴۲ درجه سانتیگراد و میزان آبدهی آن ۲ لیتر در ثانیه است. این آب گرم بصورت بهداشتی و با تجهیزات و امکانات رفاهی بازسازی شده است. حوض این آب گرم سرپوشیده و کلیه امکانات استحمام در آن دایر گردیده است و برای استحمام آرام بخش و مفید است.

۲-۱۰- آب درمانی سیلان

این آب درمانی در سال ۱۳۷۵ با جمع آوری آبهای گرم محیط اطراف آن با تأسیسات مجهز و مدرن و با رعایت اصول بهداشتی راه اندازی شد. تأسیسات ساختمانی آن از دو طبقه تشکیل شده است. طبقه اول به مردان و طبقه دوم به زنان اختصاص یافته است و در طول شبانه روز تمام وقت دایر است. خاصیت و ترکیبات شیمیایی این آب درمانی همانند آب گرم گاومیش گولی است و وجود حوض بزرگ برای استحمام، سونا، وان، جکوزی، سرویس و سالن پذیرایی در داخل مجتمع آب درمانی سیلان اهمیت آنرا برای گردشگران دو چندان کرده است و در ماههای تعطیلی سال بخصوص در فصل گرم که تعداد گردشگران زیاد است کلیه فیشهای روزانه آب درمانی سریعاً بفروش می رسد و نظر به اینکه این آب درمانی بصورت مجتمع سرپوشیده است در فصل سرد هم مورد استفاده قرار می گیرد و مدرنترین آب گرم خاورمیانه محسوب می شود.

۳- آب گرم بيله درق

بيله درق دهی است در حدود سه کیلومتری شمال شهر سرعین واقع شده است. چشمه های زیر در این ده وجود دارد آبهای این چشمه ها از بی کربنات کلسیم گاز دار سرد هستند که نوشیدن آن در کار گوارش معده، کبد، لوزالمعده، و روده تأثیر دارد و در زمینه بیماریهای تغذیه مفید بوده و اشتهاآور نیز هستند.

۳-۱- چشمه گل علی

در بيله درق دو چشمه بنام گل علی بالا و پایین وجود دارد که اولی در قسمت بالاتر تپه و دومی در پایین تر از آن و به فاصله تقریبی ۵۰ متری واقع شده است. قسمت اعظم آب چشمه اول از کف حوضچه کوچکی خارج می شود و به حوض وارد می شود. آب در حوض صاف است و دمای آن ۱۷ درجه سانتیگراد است. PH آن ۶ و آبدهی این چشمه در حدود ۴ لیتر در ثانیه است. برای چشمه دوم نیز مانند چشمه اول یک حوضچه ساخته شده است و قسمت اعظم آب از کف حوضچه خارج می شود وارد حوض می گردد. آب در حوض کاملاً زلال درجه حرارت آن ۱۸/۵ سانتی گراد است. PH آن ۵/۵ است. آبدهی چشمه آن در حدود ۲ لیتر در ثانیه است. در اطراف این دو چشمه تشکیلات آذرین مشاهده می شود.

۳-۲- چشمه اسد

این چشمه در حدود یکصد متری چشمه اول گل علی واقع شده است. آب از کف حوضچه خارج می شود و زلال است. درجه حرارت آن ۲۰

سانتیگراد و PH آن ۵/۴ است. آبده چشمه در حدود ۱ لیتر در ثانیه است. ارتفاع چشمه از سطح دریا ۱۶۸۰ متر است.

۴- آب گرم سردابه

آب گرم سردابه در یک کیلومتری غرب دهکده وکیل آباد (سردابه جای) در دهستان ۲۲ بهمن از توابع بخش مرکزی شهرستان اردبیل واقع شده است. فاصله آن تا اردبیل ۲۴ کیلومتر است. ارتفاع آن از سطح دریا ۱۸۲۰ متر است. این آب گرم در یک دره وسیع و سرسبز که تمام اطراف آن را ارتفاعات سرسبز احاطه کرده است برای گردشگران لحظه‌های بیاد ماندنی و خاطره‌انگیز است.

آب آن دارای خاصیت گوگردی و نیمگرم و حرارت ۳۶ سانتیگراد است. بوی آن بد، اما آن زلال و مقدار قابل توجهی گاز کربنیک دارد. این آب برای درمان بیماریهای جلدی و پا درد مفید است. در یکصدمتری شمال آب گرم سردابه آب گرم یل سویی واقع شده است که از یک حوضچه کوچک که دور آن سنگ چینی است و ظرفیت آن برای سه نفر می‌باشد. آبشار سردابه در ۲۰۰ متری شمال آن، محل استقرار و استراحت اکثر گردشگران است. که در طول روز در کنار آبشار به استراحت می‌پردازند.

برای استفاده بهینه و بهداشتی از آب گرم سردابه، از طرفی پیشگیری از تخریب محل فعلی آب گرم بخصوص در ماههای بارانی و موقع ذوب برف توسط بهمن و حرکت لغزشی دامنه‌های اطراف آن، اداره کل امور آب استان ساختمان جدید آب گرم سردابه را در سیصدمتری پایین دست آب گرم سردابه در دست اجرا دارد که امید است در آینده نزدیک مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

۵- آب گرم یدی بلوک (هفت بلوک)

این آب گرم در یک دره وسیع و زیبا در ۲ کیلومتری جنوب آب گرم سردابه واقع شده است. در این دره زیبا حدود هفت حوضچه آب گرم به اسامی چخماقلی، گیلی سو، بوک گل، اسماعیل سو، یل سو، مهتبل و داش آلتی به فاصله حداقل ۵۰ متری از همدیگر قرار گرفته‌اند این حوضچه حداقل ظرفیت از ۵۰ الی ۲۰ نفر است که دور آنها سنگ چینی شده است. این آب گرم در اواخر بهار و تابستان برای گردشگران جالب و خاطرات بسیادماندنی است. مستأسفانه به علت نبود جاده امکان بازدید برای کلیه گردشگران میسر نمی‌باشد این آب گرمها برای درمان بیماریهای جلدی، کبدی، رماتیسم و دردهای عصبی مفید است. علاوه بر آن طبیعت منطقه نیز برای اعصاب خیلی آرام‌بخش است و از مناطق بسیار دیدنی و جالب دامنه سیلان است.

۶- آبهای گرم مشگین شهر

مشگین شهر در ۸۵ کیلومتری شمال غرب شهرستان اردبیل در دامنه

شمالی سیلان واقع شده است و بدلیل دارا بودن چشمه‌های آب گرم متعدد دومین قطب استان از جهت داشتن تعداد آب گرم است.

۶- ۱- آب گرم قوتورسویی

این آب گرم در دامنه شمالی سیلان واقع شده است و فاصله آن از اردبیل ۸۴ کیلومتر است ارتفاع آن از سطح دریا ۲۳۰۰ متر است. آب آن پس از خروج وارد حوض می‌شود. بوی هیدروژن سولفور و گوگرد در خود حوض و اطراف آن شدت احساس می‌شود. درجه حرارت آب ۴۱ درجه افرادی که در این آب گرم استحمام می‌کنند بعضی موقع بعلت بوی شدید گوگرد بیحال می‌شوند و توسط سایر افراد حاضر در حوض به حوضچه کوچک که از آب سرد پر شده است هدایت شده و به هوش می‌آیند. کسانی که به قله سیلان صعود می‌کنند بعد از آب تنی در آن کاملاً خستگی از آنها رفع می‌شود.

۶- ۲- آب گرم ایلاتلو

چشمه گرم ایلاتلو در جنوب مشگین شهر واقع شده است آبده چشمه ۴ لیتر در ثانیه است. این آب در ردیف آبهای گرم کلر و سولفاته و بی‌کربنات کلسیک گازدار گرم است درجه حرارت چشمه ۳۹/۵ درجه سانتیگراد است.

۶- ۳- آب گرم مویل

این آب گرم در دامنه شمال غربی سیلان واقع شده است. آبده چشمه در حدود ۲ لیتر در ثانیه است. درجه حرارت آن ۲۶ درجه سانتیگراد است. این آب گرم در ردیف آبهای گرم سولفاته کلسیک و آهن‌دار گرم است.

۶- ۴- آب گرم قینرجه

آب گرم قینرجه در مغرب آب گرم مویل واقع شده و آب در یک سطح تقریبی ۱/۵ متر از زمین می‌جوشد خارج می‌شود و بخار آب در فضا پراکنده می‌گردد. دمای آن ۸۵ درجه سانتیگراد و ارتفاع آن از سطح دریا ۱۹۹۰ متر است. آبده چشمه قینرجه در حدود ۱۰ لیتر در ثانیه است. این آب در ردیف آبهای کلروه هیپوترمیک گازدار و خیلی گرم است. برای استفاده بهینه از این آب گرم تأسیسات جدیدی در حال ساخت است.

۶- ۵- آب گرم شایبل

این آب گرم در غرب قوتورسویی واقع است. آب آن گرم و دارای خاصیت درمانی می‌باشد. برای استفاده بهینه از آب گرم ساختمان جدیدی در کنار آب گرم فعلی در حال احداث است. دمای آن ۴۸ درجه سانتیگراد و ارتفاع آن از سطح دریا ۲۲۰۰ متر آبده آن ۵ لیتر در ثانیه است.

۷- آبهای گرم شهرستان نیر

شهرستان نیر در ۴۵ کیلومتری غرب اردبیل و جنوب شرقی کوه سیلان واقع است آبهای گرم شهرستان نیر عبارتند از:

۷- ۱- آب گرم بوشلی

آب گرم بوشلی در پای یک تپه آهکی قرار دارد. فاصله آن با شهر اردبیل ۴۶ کیلومتر است. ارتفاع آن از سطح دریا ۱۷۰۰ متر است. این آب گرم بصورت حوض ساخته شده است دمای آن ۴۸ درجه سانتیگراد است و آب

شده است و تعدادی هتل و مهمانپذیر نیز در حال ساخت و بهره‌برداری است.

میزان اشغال اتاقها و چادرها در فصل گردشگری در این منطقه ۱۰۰ درصد بوده و حتی در خود شهرستان اردبیل هم بعلا کمبود مسافرخانه مهمانان در بلوارها و فضاهای سبز و کنار خیابانها می‌خوانند و بعضی موقع مسافران بی‌شماری بعلا نبود مکان مناسب عصر همان روزی که به سرعت می‌آیند مجبور به بازگشت می‌شوند. نظر به اینکه هوای اردبیل در فصل گردشگری خنک و مطبوع است بیشتر گردشگران در سرعت و سایر آبهای معدنی ترجیح می‌دهند از چادر استفاده کنند.

وجود پارکینگ، پارک، ترمینال، درمانگاه، دفتر پست و تلگراف و تلفن از تسهیلات موجود در شهر سرعت است که این امکانات محدود شهری در مقایسه با نیاز شدید منطقه قادر به پاسخگویی نیست. ولی مسئولین در فصل گردشگری سعی می‌کنند با ارائه امکانات این محدودیت را حل نمایند. براین اساس لزوم توجه به توسعه و گسترش امکانات منطقه با توجه به قابلیت‌ها و پتانسیل‌های نهفته آن از اولویتهای توسعه گردشگری استان است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

امروزه صنعت گردشگری به عنوان یکی از ابزارهای مهم در شناساندن هویت ملی، فرهنگی، تحصیل درآمد، رشد و پویایی اقتصاد شمرده می‌شود ولی در استان اردبیل از رشد مطلوب برخوردار نبوده و هنوز جایگاه واقعی خود را پیدا نکرده است.

بدلیل نبود زیرساختها و تسهیلات رفاهی و عدم سرمایه‌گذاری لازم جهت توانمند و کارآمد نمودن فضاهای گردشگری، نواحی و مکانهای گردشگری استان بکر مانده و عملاً فرصتها و منابع گرانبهایی که می‌تواند در توسعه استان نقش بسزایی ایفا نماید به حال خود رها شده است.

بنابراین جهت استفاده مطلوب از این مزیت مهم استان، لازم است سرمایه‌گذاری دولتی در جهت تقویت زیرساختهای این بخش با مشارکت مردمی مورد توجه مسئولین قرار گیرد. تا زمینه مشارکت گسترده بخش خصوصی نیز فراهم گردد. بنظر می‌رسد بخش گردشگری در مقایسه با سایر بخشهای اقتصادی هزینه ارزی کمتری نیاز داشته و سرعت می‌تواند در تحرک اقتصادی منطقه نقش اساسی خود را ایفا نماید.

بررسیهای انجام شده در بخش ایرانگردی و گردشگری استان اردبیل بخصوص در زمینه توسعه و برنامه‌ریزی لازم برای آبهای گرم نشان می‌دهد که اقدامات انجام شده در این زمینه در چند سال اخیر قابل ملاحظه است. بطوری که آینده‌ای امیدوارکننده برای برنامه‌ریزی توسعه این صنعت در استان فراهم می‌کند.

آن در ردیف آبهای معدنی کلروبی کربنات سدیک و کلسیک گازدار خیلی گرم است. در این ناحیه قسمتهای زاینده خیلی وسیع است و آب و گاز از نقاط مختلف خارج می‌شود.

۷-۲- آب گرم ایلاتچین

این آب گرم در یک کیلومتری غرب آب گرم بوشلی قرار دارد. خاصیت آب آن همانند آب گرم بوشلی است و در موقع زلزله اردبیل تخریب شده و در حال بازسازی می‌باشد.

۸- آب گرم خلخال

آب گرم خلخال در ۲۲ کیلومتری شمال غربی هروآباد و شش کیلومتری شرق شهرستان کوثر (گیوی) پایین واقع شده است. در این ناحیه دره سسبزی وجود دارد که تقریباً شرقی - غربی است. آب گرم خلخال در دامنه جنوبی این دره واقع شده است. قسمت پایین تپه آب گرم خلخال از سنگهای آهکی و قسمتهای بالا از سنگهای آذرین تشکیل شده است. آب گرم از چند نقطه در این ناحیه خارج می‌شود. آب آن در ردیف‌های آبهای معدنی بیکربنات سدیک خیلی گرم گازدار است.

۹- اهمیت شهر سرعت در توسعه گردشگری

شهر سرعت در ۲۹ کیلومتری غرب شهرستان اردبیل واقع شده است این شهر بوسیله جاده آسفالت به جاده اصلی اردبیل - تبریز متصل می‌شود و در زمینه بهبود کیفیت جاده آن اقداماتی در حال انجام است. این شهر دارای آب و هوای خنک در فصل تابستان و آب و هوای سرد در زمستان است. بعلا قرار گرفتن در کوپایه سبلان از اواخر فروردین الی آخر آبان دارای آب و هوای مطبوع و خنک می‌باشد. شبهای خنک و روزهای معتدل دارد. بطوری که متوسط درجه حرارت هوای سرعت در گرمترین ماه از ۱۵ درجه سانتیگراد تجاوز نمی‌کند. مناسبترین ایام گردشگری در این شهر ماههای تیر، مرداد و شهریور است. سرعت که سالانه پذیرای بیش از یک میلیون و پانصد هزار نفر گردشگر از نقاط مختلف کشور است.

از ویژگیهای بسیار ممتاز قطب گردشگری سرعت وجود بیش از ده چشمه آب گرم، آب درمانی و معدنی گرم و سرد در پای کوه آتشفشانی سبلان است. که این چشمه‌ها از نظر ترکیب و میزان آبدهی در مقایسه با سایر چشمه‌های آب گرم کشور در درجه اول قرار دارند.

آبهای گرم سرعت از نوع آبهای کلروبی کربنات کلسیک گازدار و خیلی گرم هستند. که استحمام در این آبها اثر آرام‌بخش داشته و برای رماتسم و دردهای عصبی و مفصلی مفید می‌باشند. آب درمانی سبلان، آب درمانی شفا و آب درمانی یش باجیلار در سالهای اخیر بازسازی و تجهیز شده‌اند همچنین سایر آبهای گرم نیز بطور طبیعی از زمین خارج و در حوضهای متعدد مورد استفاده قرار می‌گیرند.

از جنبه تسهیلات اقامتی و سایر امکانات رفاهی باید خاطر نشان نمود که در شهر سرعت هتل و مهمانخانه‌های زیادی در سالهای اخیر تأسیس

بدست آورده‌اند، برای ایجاد سازمانهایی در جهت برنامه‌ریزی صحیح علمی برای استفاده بطری پرکنی آب درمانی، جلب گردشگران کمک بگیریم بخصوص از کشور اتریش که درآمد خالص آن در بخش جهانگردی در سال ۱۹۹۹، حدود ۱۵ میلیارد دلار برآورد شد که طبق تحقیقات سازمان جهانگردی اتریش، درآمد این بخش با توجه به تولیدات ناخالص ملی اتریش در مقایسه با سایر کشورهای اتحادیه اروپا در رده بسیار بالایی قرار دارد. ۵۷ درصد درآمد حاصل از جهانگردی در اتریش به فعالیت بازاریابی و تبلیغات جهانگردی اتریش در کشورهای مختلف جهان اختصاص داده شده است. در حالی که در کشور ما درآمد حاصل از جهانگردی ۶۰۰ میلیون دلار است که رقم ناچیزی است. توسعه و تبلیغ درخصوص اهمیت و موقعیت امکانات ایجاد شده در چشمه‌های آب گرم معدنی از طریق سازمانهایی چون صدا و سیما (داخلی و برون مرزی) توزیع بروشورهای تبلیغاتی همراه با عکسهای رنگی بخصوص در کشورهای ساحلی جنوب خلیج فارس.

منابع و مآخذ

- ۱- جنیدی، محمدجواد - چشمه‌های معدنی ایران، انتشارات دانشگاه تبریز، سال ۱۳۴۸.
- ۲- سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل - مطالعه قابلیت‌سنجی بخش توریسم استان اردبیل، نشریه شماره ۵۱-۷۶، سال ۱۳۷۶.
- ۳- سازمان برنامه و بودجه استان تهران - مطالعه برنامه‌ریزی صنعت توریسم استان تهران، نشریه شماره ۷۷۱۳، سال ۱۳۷۷.
- ۴- الوانی، سیدمهدی - اصول و مبانی جهانگردی، انتشارات بنیاد مستضعفان و جانبازان انقلاب اسلامی، سال ۱۳۷۳.
- ۵- وفادار، عزیز، آبهای گرم سرعین در جوار شهر تاریخی اردبیل، گروه جغرافیای اصفهان، سال ۱۳۵۶.
- ۶- غفوری، محمدرضا - آب‌شناسی، انتشارات دانشگاه تهران، سال ۱۳۶۶.
- ۷- نقشه توپوگرافی ۱:۵۰۰۰۰.
- ۸- نقشه زمین‌شناسی ۱:۱۰۰۰۰۰.

بعضی از راهبردها که برای توسعه صنعت گردشگری نیاز است بشرح زیر پیشنهاد می‌گردد.

- شناسایی جاذبه‌های گردشگری و معرفی آنها بطریق مناسب جهت جذب گردشگران داخلی و خارجی
- مطالعه طرح جامع صنعت گردشگری استان و تعیین اولویت اول برای نقش آبهای گرم در این صنعت
- احداث بزرگراه‌ها در استان بخصوص در مناطق پر رفت و آمد
- اصلاح و حذف مسیرهای طولانی جاده‌های منتهی به آبهای گرم شرق سبلان از جمله احداث جاده مناسب بین آبهای گرم سرعین، پیله‌درق، پدی بلوک و سردابه بصورت کمربندی در شرق سبلان
- احداث بزرگراه از سرعین تا فرودگاه اردبیل
- احداث ترمینال مسافربری مستقل بخصوص در فصل گردشگری در مسیر جاده‌های آب گرم
- جمع‌آوری آبهای گرم پدی بلوک احداث تأسیسات مجهز و مدرن برای استفاده بهداشتی
- تأسیس رشته‌های تحصیلی در ارتباط با صنعت گردشگری در دانشگاه‌های استان بدلیل نقش این صنعت در توسعه آینده استان و تأمین کارکنان موردنیاز
- برنامه‌ریزی جهت مدرنیزه کردن کلیه آبهای گرم استان مثل آب درمانی سبلان، بش باجیلار، شفا
- برنامه‌ریزی سیمای مرکز اردبیل برای شناسایی مراکز گردشگری استان بخصوص آبهای گرم در داخل کشور و به کشورهای همجوار
- احداث تسهیلات لازم در زمینه جذب گردشگران داخلی و خارجی بخصوص از کشورهای اسلامی و همسایه و آسیای میانه با تأکید بر ارتقاء فرهنگی
- شرکت در نمایشگاه‌ها، سمینارها و گردهمایی داخلی و خارجی و معرفی استعداد گردشگری استان بصورت فیلم، اسلاید، کتاب و سخنرانی
- شناسایی دقیق و مناسب آبهای معدنی استان، خصوصاً چشمه آب گرم و سرد می‌تواند مبنای استقرار صنایع بطری پرکنی در این منطقه است. (همانند آب معدنی سبلان در روستای ارچستان در شمال سرعین) که بالطبع نقشی نیز در ایجاد کانون جمعیتی استان خواهد داشت.
- طبقه‌بندی آبهای گرم و معدنی استان نسبت به نوع استفاده از آن ۱- استحمام و آرام‌بخش ۲- آب درمانی ۳- نوشیدنی و بطری پرکنی
- بازسازی و تعمیر آبهای گرم در ماههای سرد سال که تعداد گردشگران کمتر است.
- استفاده از تجارب ارزشمندی که کشورهای پیشرفته صنعتی دارای آبهای معدنی منجمد: فرانسه، ژاپن، ایتالیا و اتریش در این راه